

Asia: VN/21366/2020

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Pyydettynä lausuntonaan hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta VN/21366/2020 Vapaa-ajan asukkaiden liitto VAAL ry esittää seuraavaa.

Yleistä

Vapaa-ajan asukkaiden Liitto VAAL ry on valtakunnallinen vapaa-ajan asukkaiden edunvalvontajärjestö, johon kuuluu seudullisia vapaa-ajan asukasyhdistyksiä sekä valtakunnallinen yhdistys Vapaa-ajan asunnot ry. VAAL on yli puolen miljoonan vapaa-ajan asunnon ja 150 000:n vapaa-aikakäytössä olevan pysyvän kiinteistön omistajan eli noin 2,5 miljoonan vapaa-ajan asukkaan asialla. Suurin osa näistä kiinteistöistä on Postin asiakaskohteita. Suunniteltavilla postilain muutoksilla on olennaista merkitystä myös vapaa-ajan asukkaiden postipalveluihin.

Vapaa-ajan asukkaat postin asiakasryhmänä

Vapaa-ajan asunnot sijoittuvat maan eri puolille, pääasiassa maaseudulle ja osin harvaan asutuille alueille, myös saaristoihin. Erityisesti loma-aikoina väestö jakautuu poikkeuksellisen voimakkaasti maaseutumaisille alueille. Useilla vapaa-ajan kiinteistöillä on oma postilaatikko, erityisesti lähellä vakinaista asutusta ja vapaa-ajan kylissä. Osa-aikainen asuminen merkitsee haasteita Postille, jonka on mitoitettava jakeluaan asiakasryhmän muuttuvien ja osin ennakoimattomien tarpeiden mukaan.

Etätyön yleistyessä vapaa-ajan asunnoilla asutaan tulevaisuudessa aikaisempaa enemmän ja ns. kausiasuminen yleistyy, jolloin vapaa-ajan asunnon ja vakinaisen asunnon välinen raja hämärtyy. Samalla vapaa-ajan asuntojen kausiasukkaiden merkitys Postin asiakaskuntana korostuu. Postitoiminnan tähän muutostekijään ei käsillä olevan esityksen perusteluissa postilain muuttamiseksi ole riittävästi paneuduttu.

Alueen vaikeakulkuisuus ja pitkät etäisyydet vaikeuttavat suuresti postinjakelua. Tehtyyn esitykseen ei liity määritelmää harvaan asutuista alueista, vaikka postinjakelun tehtävät ovat niillä usein ongelmallisia. Saaristojen postinjakelua koskeviin muutosesityksiin ei tässä lausunnossa oteta kantaa.

Postinjakelun muutostekijät

Postilain uudistustarpeiden taustalla ovat postinjakelun viime vuosien muutokset kirjepostin määrän jatkuvasti vähentyessä samalla kun digitaalisten viestintäkanavien käyttö on laajentunut ja monipuolistunut. Hallitusohjelman mukaisesti postin ja sanomalehtien jakelu on jatkossa turvattava myös harvaan asutuilla alueilla.

Koronapandemian torjunnan pitkälti aiheuttamien yhteiskunnallisten muutosten vuoksi verkkokauppa on lisännyt koteihin tapahtuvaa pakettijakelua, mikä jäänee pysyväksikin käytännöksi. Kotipakettien voi olettaa säilyttävän suosionsa erityisesti harvaan asutuilla alueilla, mikä tarkoittaa jatkuvaa haastetta Postille.

Postilakiin esitetyissä muutoksissa on verkkokaupan määrän jatkuva kasvu kuitenkin lähes täysin sivuutettu. Pakettien kuljetus- ja jakelutoiminnassa Posti on joutunut kiristyvään kilpailutilanteeseen muiden kuljetusyritysten kanssa.

Yksityiskohtaista tarkastelua

Harvaan asutuilla seuduilla eräs ongelmakohta on postilaatikon perustaminen ja sen paikan määrittäminen. Postilain nykyinen pientaloja koskevan säädöksen postilaatikon sijainnista 'kohtuullisen matkan päässä postin saajan osoitepaikasta paikalliset olosuhteet huomioon ottaen' tulee koskea myös vapaa-ajan asuntoja.

Asiakkaan ja Postin näkemykset sijaintipaikasta saattavat poiketa toisistaan. Postilla on kuitenkin asiassa ratkaisuvälä, jota postilaissa tosin on lievennetty antamalla asiakkaalle mahdollisuus viedä asia halutessaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen päätettäväksi. Käytäntö lienee toistaiseksi

toimiva. Postin on kuitenkin syytä varautua siihen, että etätyön yleistyessä asiakaskohtaisten postilaatikkojen tarve lisääntyy vapaa-ajan asunnoissa harvaan asutuilla seuduilla.

Korkean iän ja liikuntaesteisyyden ottaminen huomioon postin jakelussa on lakiesityksessä säilytetty. Jää kuitenkin Postin harkittavaksi, miten näitä näkökohtia käytännössä tulkitaan, mihin liittyvät ongelmat voivat korostua harvaan asutuilla alueilla.

Kotipakettien toimittaminen perille vapaa-ajan kiinteistöihin harvaan asutuilla alueilla saattaa aiheuttaa vaikeuksia pitkien etäisyyksien vuoksi ja olla käytännössä jopa mahdotonta ilman kohtuuttomia toimitusmaksuja. Kotipakettien määrän mahdollisesti kasvaessa ongelmaan on tarpeen perehtyä ja etsiä siihen toimivia ratkaisuja. Vaarana on, että kotipaketteja ei voida toimittaa pitkien etäisyyksien päässä oleviin asuntoihin, jolloin on tyydyttävä yksinomaan asiakasnoutoon Postin tai alihankkijan toimipaikasta tai lokerikosta. Myös näiden sijainnista päätettäessä on otettava huomioon asiakaspalvelun kohtuullinen taso.

Vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta tasa-arvoisuus postinjakelussa on olennainen tavoite. On myönteistä, että tähän on pyritty järjestämällä hankintamenettely kilpailutusvelvoituksen kautta harvaan asutuilla alueilla. Postin on jo nyt tullut kilpailuttaa kannattamattomimmat jakelualueet, mikä on aiheuttanut kuluja ja hallinnollista taakkaa eikä ole useinkaan johtanut muiden toimijoiden valintaan. Postin järjestämien tai tilaaman jakelutoiminnan keinoja ja sisältöä tulisi nykyisestään monipuolistaa asiakkaiden muuttuvien tarpeiden pohjalta erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Eräillä seuduilla Postin palveluja on jouduttu täydentämään omaehtoisilla ratkaisuilla. Posti on esimerkiksi sovittu haettavaksi jostakin keskuspaikasta samaan tapaan kuin sanomalehti haetaan maaseudulla viikonloppuina lähimmästä avoimesta jakolaatikosta. Eräillä alueilla Postin ”kauppalaiva” vie postin mökeille muutaman kerran viikossa sopimuksen mukaan. Postilta vaaditaan näillä alueilla asiakkaiden tarpeet ymmärtävää harkintaa ja yhteistyökykyä.

Sanomalehtijakelun valtionavustus on tarpeen niillä alueilla, joilla ei ole kaupallista sanomalehtien varhaisjakelua. Tuettavien alueiden määrittelyä edeltää markkina-analyysi, jossa on kiinnitettävä riittävää huomiota vapaa-ajan asutuksen tarpeisiin. Sanomalehtien varhaisjakelu on heikosti kehittynyt nimenomaan eräissä suosituissa vapaa-ajan asumisen keskittymissä.

Kokonaisuutena postinjakelun tiheydestä harvaan asutuilla alueilla ei ole riittävän selkeää säännöstöä olemassa, joten käytännöissä on tilaa Postin omalle harkinnalle. Digitaalisten viestintäyhteyksien kehittymisestä huolimatta Postin tulisi niillä varautua vähintään kolmena päivänä viikossa tapahtuvaan postin jakeluun ja keräilyyn. Liikuntarajoitteisten henkilöiden postipalvelut tarvitsevat erityistä huomiota.

Postinjakelun laatuun liittyy postilähetysten kulkunopeus. Hallituksen esityksessä asiaa tarkastellaan vain kirjelähetysten kannalta. Postilakia olisi täydennettävä tältä osin siten, että huomioitaisiin postipakettien kulkunopeus myös kotipakettien näkökulmasta. Harvaan asuttujen alueiden pitkät etäisyydet on suunnittelussa otettava huomioon, jotta kulkunopeus pysyisi säädellyissä rajoissa.

Yhteenveto

Postilainsäädännön uudistus on välttämätöntä postinjakelun muutosten jatkuessa ja edellä kuvattujen uusien muutostekijöiden voimistuessa. Postin yleispalveluvelvoitteen joustavoittaminen eri asiakasryhmien tarpeiden mukaan on tarkoituksenmukaista vapaa-aikaan liittyvän kausiasumisen näkökulmasta. Harvaan asuttujen alueiden tasa-arvoiseen postinjakeluun liittyy kasvavia ongelmia, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan toimintojen jatkuvaa arviointia ja suunnittelua. Tällaisille alueille soveltuvia uusia joustavia ja kustannustehokkaita jakelumuotoja tulisi kehittää tarvittaessa alihankintoina kausiasumisen lisääntymisen ja pakettipostin kasvun vuoksi. Postin palvelujen tulisi kohdistua samoin vakinaiisiin ja vapaa-ajan asuntoihin.

Vantaalla 16.11.2021

Vapaa-ajan asukkaiden liitto VAAL ry

Tapio Tervo

Raimo Kosonen

Puheenjohtaja

Varapuheenjohtaja

Kalimo Esko

Vapaa-ajan asukkaiden liitto VAAL ry

Tervo Tapio

Vapaa-ajan asukkaiden liitto ry